

نقش آموزش های فنی و حرفه ای در پیشگیری و کاهش آسیب های اجتماعی در محدوده باز آفرینی شهری

زهره سادات حسینی قصر^۱

مجید بهادری کمیجانی^۲

افشین رحیمی گل خندان^۳

محمد کرامتی نسب^۴

رضا سقاء خراسانی^۵

چکیده

در جوامع کنونی مطالعه و شناخت آسیب های اجتماعی و علل و انگیزه های پیدایش آنها از جمله موارد مهم در اخذ تصمیمات مناسب در جهت کاهش انحرافات اجتماعی محسوب می گردد. در این خصوص وجود نهادهایی که یکی از وظایف مهم آنها آموزش مهارت های فنی و حرفه ای به افراد خاص و به ویژه افراد آسیب دیده و آسیب پذیر اجتماعی می باشد نقش پررنگی ایفا می نمایند. بنابراین هدف این پژوهش بررسی نقش آموزشهای فنی و حرفه ای در پیشگیری و کاهش آسیبهای اجتماعی در محدوده باز آفرینی شهری می باشد. این تحقیق کاربردی بوده و با استفاده از روش پیمایشی انجام شده است. شیوه نمونه گیری این پژوهش، هدفمند بوده که جامعه مورد نظر عبارت است از کلیه مهارت آموختگان سکونتگاههای غیر رسمی شهر مشهد که در بازه زمانی سال ۱۳۹۳ تا سال ۱۳۹۴ تحت آموزش مهارت های حرفه ای سازمان قرار گرفته اند. همچنین خبرگان و صاحب نظرانی از اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی، شهرداری مشهد، ستاد مبارزه با مواد مخدر، کارشناسان و مربیان اداره کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی، انتخاب شده اند. اطلاعات نیز از طریق دو پرسشنامه محقق ساخته و با طیف لیکرت مورد ارزیابی قرار گرفته شد و توسط نرم افزار آماری SPSS با استفاده از آمار توصیفی (میانگین، جداول، نمودار فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون T) مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است. نتایج مبین میزان اهمیت آموزشهای مهارتی در کاهش آسیب های اجتماعی و بهبود وضعیت شغلی، روانی، روابط فردی و اجتماعی در بین آسیب دیدگان حاشیه شهری می باشد.

کلید واژگان: آسیب های اجتماعی، آموزش های فنی و حرفه ای، محدوده های باز آفرینی شهری

^۱. کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی، مربی مرکز آموزش مهارت های پیشرفته ارم مشهد، ۰۹۳۵۲۲۳۰۱۰۳ zhosnignhasr@yahoo.com

^۲. کارشناس ارشد مدیریت تحول، کارشناس پژوهش و برنامه ریزی اداره کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی، ۰۹۱۵۸۱۹۲۷۷۳ mb.komijani@yahoo.com.

^۳. کارشناس ارشد مهندسی کامپیوتر، مدیر کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی

^۴. کارشناس صنایع غذایی، رئیس اداره آموزش، پژوهش و برنامه ریزی اداره کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی، keramatinasab@gmail.com

^۵. کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، معاون آموزش، پژوهش و برنامه ریزی اداره کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی، rs_khorasani@yahoo.com

The role of vocational training in preventing and reducing social problems in urban regeneration area

Zohre Sadat Hosseini Ghasr
Majid Bahadori Komijani
Afshin Rahimi Golkhandan
Mohammad Keramati nasab
Reza Sagha Khorasani

Abstract

Study and understanding of social problems in modern societies and the emergence of one of the important reasons Drakhz considered appropriate decisions to reduce social deviations. The aim of this study was to investigate the role of vocational training in preventing and reducing social destruction in the urban renewal area. This research using survey method is applied. Sampling of this research is targeted community to graduates from all informal settlements skills of Mashhad gates ۱۳۹۳ to ۱۳۹۴ when the organization are trained in professional skills. Experts and scholars from the Department of Cooperatives, Labour and Social Welfare, the Municipality of Mashhad, the Headquarters for Combating Narcotics, General Directorate of Technical Education and professional experts and trainers Khorasan Razavi, have been selected. Polishing and antiquating. Usually information through the questionnaire and the Likert scale was evaluated by statistical software spss using descriptive statistics (mean, tables, graphs frequency) and inferential statistics (T) is analyzed. The results suggest the importance of social skills training on harm reduction and improved job status, psychological, interpersonal and social relations between the urban fringe are affected.

Keywords: Social problems, Technical & Vocational training, Urban regeneration zones.

۱- مقدمه

گسترش شهرنشینی از پیامدهای مهم انقلاب صنعتی در ابعاد اجتماعی بود. پیدایش واحدهای صنعتی در شهرها زمینه مناسبی برای جذب نیروی کار و مهاجرت روستاییان به شهر گردید. این عامل زمینه ساز ظهور تحولات سریع کمی و کیفی در شهر گشت؛ به گونه‌ای که تا پیش از آن سابقه نداشت. انقلاب صنعتی، انقلاب شهری بود و تحولات ناشی از آن هم بیشتر متوجه شهرها بود. مجموعه تحولات و پیامدهای آن پدیده‌های به نام شهر و زندگی شهری را رقم زدند. اما تحول از نظام روستایی به نظام شهری مستلزم تحول در نظام فکری و جهان بینی هم بود، یعنی تحول در تمام زمینه های زندگی (فکوهی، ۱۳۸۳).

جامعه ایران به آن سبب که جامعه‌ای جوان و در حال گذار است و هم به آن سبب که با تغییرات پر شتاب سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مواجه است، با مسائلی از جمله: فقر و بی‌کاری، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، طلاق، فحشا، افسردگی، پرخاشگری، سرقت و جنایت اجتماعی دست و پنجه نرم می کند (عبداللهی، ۱۳۸۱). لذا به علت چنین مشکلاتی، بنیان خانواده هاست شده و محصولات ناخوشایندی چون خانه های کودکان و نوجوانان بی سرپرست پدید آمده است. در این مجتمع های شبانه روزی کودکان و نوجوانانی وجود دارند که بیشتر ماحصل والدینی هستند که به علت اعتیاد یا قاچاق مواد مخدر زندانی شده اند و یا اینکه به علت مشکلات درون خانوادگی، فوت والدین و عدم صلاحیت والدین و فقر فرهنگی، اقتصادی و اخلاقی خانواده از منزل فراری شده اند (احمدی، ۱۳۸۰).

در این بین نقش آموزش در اصلاح، تربیت و کاهش رفتارهای پرخطر فردی و اجتماعی امری غیرقابل انکار می باشد. به طوریکه در مطالعاتی که تاکنون انجام شده است این امر مورد تایید قرار گرفته شده، از جمله در تحقیق پولادی و شلوبری، (۱۳۸۱) که به بررسی رابطه عوامل ارتکاب جرم در زنان زندانی استان خوزستان پرداختند، مشخص شد که مشکلات اقتصادی و پایین بودن سطح سواد مهم ترین عامل ارتکاب جرم بوده است. همچنین سخاوت به سال (۱۳۸۱)، به بررسی عوامل ساختاری اعتیاد به عنوان یکی از بزرگترین آسیب های اجتماعی پرداخت. نتایج نشان داد که در گسترش روزافزون میزان مصرف مواد مخدر، عوامل مختلف ساختاری و تشدیدکننده دخیل می باشند، که از جمله آنها، پایین بودن سطح فرهنگی، بیکاری و عدم وجود آموزشهای کاربردی بوده است. لذا با توجه به اینکه در دنیای پیشرفته امروزی، پیشرفت و گسترش علم سرعت بالایی به خود گرفته است. در این بین نقش آموزش و بالاخص آموزشهای مهارتی، برای انتقال این محتویات به نسل بعدی بسیار حائز اهمیت می باشد، و این نقش زمانی پررنگ تر می گردد که سازمانها و نهادها برای این امر وارد عرصه شده و شروع به سرمایه گذاری نمایند، نظیر سازمان آموزش فنی و حرفه ای، که بسیاری از آموزشهای خود را به صورت رایگان در اختیار عموم قرار می دهد. از این رو اگر سازمانها بدون در نظر گرفتن اثربخشی هر دوره، اقدام به سرمایه گذاری بیشتر نمایند در حالیکه سود و منفعتی در دراز مدت چه به سمت آنها و چه به سمت فراگیر برنگردد، در واقع از نگاه اقتصادی، عقلانی و مقرون به صرفه نمی باشد (دعایی، ۱۳۷۴). لذا هدف اصلی پژوهش عبارتست از؛ بررسی نقش آموزشهای مهارتی کسب شده در پیشگیری و کاهش آسیبهای اجتماعی، در محدوده حاشیه نشین شهری، به منظور شفاف سازی تصمیم گیریها و برنامه ریزی های آتی در نظام آموزش مهارتی کشور می باشد. چرا که امروزه در شهرهای بزرگ، حاشیه نشینی و مشکلات متعدد ناشی از آن در دراز مدت موجب یک سری آسیبهای فزاینده برای ساختار اجتماعی شده و لذا چنانچه در جهت کاهش این آسیب ها چشم انداز روشنی وضع نگردد، شاهد آشفته‌گی های اجتماعی بیشتر خواهیم بود.

۱-۱ فرضیه های پژوهش

۱-۱-۱ مهارت آموزی موجب کاهش آسیب های اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

۱-۱-۲ مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت شغلی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

- ۱-۳ مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت سلامت روانی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.
۱-۴ مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط فردی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.
۱-۵ مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط اجتماعی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

۲- ادبیات تحقیق

امروزه مسئله بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی در کنار دیگر معضلات اجتماعی به یکی از منابع ظهور و گسترش «احساس ناامنی» در بین مردم تبدیل شده است. شدت عمل کیفری، تشدید رفتارها و اقدامات پلیسی و سرمایه‌گذاری‌های همه جانبه دولت برای تعدیل این احساس، نتیجه مطلوب را به دنبال نداشته است، به همین جهت چندی است که کشورها به فکر بهره برداری از توانایی‌ها و خلاقیت‌های جامعه مدنی (تقویت استراتژی مشارکت مردم در تأمین امنیت) برای کاهش احساس عدم امنیت افتاده اند. همچنین، امنیت دارای دو عنصر اساسی تهدید و فرصت است و برقراری امنیت منوط به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌هاست. به این ترتیب تحقق امنیت از یک سو منوط به مقابله با خطرات است و از سوی دیگر پیامد برخورداری از امکانات و بهبود شرایط و سامانه زندگی است (محسنی، ۱۳۸۸).

جدول شماره ۱- امنیت و ابعاد مفهومی آن

ابعاد	امنیت
مقابله با خطرات	حفظ زندگی
کسب فرصت‌ها	ارتقای سطح زندگی

آسیب‌های اجتماعی نیز در حوزه علم آسیب شناسی قابل بررسی و مطالعه است و آن عبارت است از مطالعه و شناخت ریشه بی‌نظمی‌ها در ارگانیزم، در پزشکی به فرآیند و علت‌یابی بیماری‌ها، آسیب‌شناسی می‌گویند. در مشابهت کالبد انسانی با کالبد جامعه «نظریه انداموارگی»، می‌توان آسیب شناسی اجتماعی را «مطالعه و ریشه‌یابی بی‌نظمی‌های اجتماعی» تعریف نمود (ستوده، ۱۳۷۸). به عبارت دیگر می‌توان آسیب شناسی را مطالعه مبانی کارکردهای نابسامان دانست. در واقع می‌توان گفت آسیب شناسی اجتماعی، مطالعه ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماع نظیر اعتیاد، فقر، خودکشی، روسپی‌گری، طلاق، بیکاری، ولگردی، کودکان خیابانی و همراه با علل و شیوه‌های پیشگیری و درمان آنهاست. در همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران طیف وسیعی از آسیب‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که در ایران امروز مشهود است، معرفی گردید، این آسیب‌ها شامل؛ اعتیاد و قاچاق موادمخدر، خودکشی، طلاق، جرم و جنایت، پرخاشگری و خشونت، کودکان آسیب دیده اعم از کودکان خیابانی و دختران فراری، روسپی‌گری، تکدی، جرایم مالی، اقتصادی، سرقت و غیره می‌باشند (عبداللهی، ۱۳۸۱). همین منبع می‌افزاید: پدیده‌های اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، پرخاشگری و جنایت، خودکشی، فرار کودکان از منزل، روسپی‌گری، سرقت، جرایم مالی و اقتصادی فساد اداری و مالی نظیر رشوه، اختلاس و رانت خواری در ایران در حال افزایش است.

بنابراین همان طور که از شکل شماره ۲ بر می آید مهاجرت و حاشیه نشینی های سازمان نیافته یکی از متغیرهای تاثیر گذار بر امنیت و آسیب های اجتماعی به شمار می آید که در این پژوهش به نقش آموزشهای مهارتی در حفظ زندگی و ارتقای سطح زندگی از بعد امنیت و کاهش آسیبهای اجتماعی در محدوده های بازآفرینی شهری پرداخته می شود.

۲- روش شناسی

این تحقیق از بعد هدف کاربردی و از بعد نحوه گردآوری اطلاعات به شیوه پیمایشی می باشد. جامعه مورد نظر عبارت است از کلیه مهارت آموختگان سکونت گاههای غیر رسمی شهر مشهد که در بازه زمانی سال ۱۳۹۳ تا سال ۱۳۹۴ تحت آموزش مهارتهای حرفه ای اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان قرار گرفته اند. همچنین خبرگان و صاحب نظرانی از اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی، شهرداری مشهد، ستاد مبارزه با مواد مخدر، کارشناسان و مربیان اداره کل آموزش فنی و حرفه ای خراسان رضوی که به شیوه نمونه گیری هدفمند تعداد ۵۴ نفر از کارآموزانی که در محدوده های حاشیه نشین شهری سکونت داشته و دچار آسیبهای اجتماعی شده بودند و ۱۵ نفر از صاحب نظران دست اندرکار در زمینه آسیبهای اجتماعی انتخاب شدند.

جهت جمع آوری اطلاعات از دو پرسشنامه محقق ساخته با طیف لیکرت استفاده گردید که از مجموع ۲۰ سوال موجود در پرسشنامه، برخی از آیتم ها ویژگی پیشگیرانه بودن آموزشها و بهبود وضعیت افراد را بررسی می کند مثل؛ سوالهای ۱-۳-۱۳ وضعیت اشتغال افراد، سوالهای ۴-۵-۶-۸-۱۲-۱۵ وضعیت سلامت روان، سوالهای ۹-۱۱-۱۴-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹ وضعیت فردی، سوالهای ۲-۷-۱۰ وضعیت روابط اجتماعی و سوال ۲۰ کاهش آسیب ها در بین مهارت آموختگان را پس از طی دوره های آموزشی مورد ارزیابی قرار می دهد و نهایتا اطلاعات توسط نرم افزار آماری SPSS و با استفاده از آمار توصیفی (میانگین، جداول، نمودار فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون تی) مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است. برای بررسی پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ توسط کرونباخ ابداع شده و یکی از متداولترین روشهای اندازه گیری اعتماد پذیری و یا پایایی پرسش نامه هاست. منظور از اعتبار یا پایایی پرسشنامه این است که اگر صفت های مورد سنجش با همان وسیله و تحت شرایط مشابه و در زمانهای مختلف مجدداً اندازه گیری شوند، نتایج تقریباً یکسان حاصل شود (زومبا، ۲۰۰۷). که در این پژوهش آلفای کرونباخ پرسشنامه صاحب نظران و خبرگان ۰.۹۲ و آلفای کرونباخ پرسشنامه کارآموزان ۰.۷۶ به دست آمده است.

۳- ارائه یافته ها

۳-۱-۱۱ اطلاعات بوم شناختی نمونه

۳-۱-۱-۱ اطلاعات صاحب نظران و خبرگان دست اندرکار

از مجموع ۱۵ نفر صاحب نظر، ۳۳.۳ درصد (معادل ۵ نفر) رازنان و ۶۶.۷ درصد (معادل ۱۰ نفر) را مردان به خود اختصاص داده اند. (جدول شماره ۲). همچنین، تحصیلات این افراد بیشتر کارشناسی و سپس کارشناسی ارشد و کاردانی بوده است (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۲- اطلاعات مربوط به جنسیت صاحب نظران و خبرگان دست اندرکار

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۵	۳۳.۳
مرد	۱۰	۶۶.۷

پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی
مهارت آموزی و اشتغال

مجموع	۱۵	۱۰۰۰

جدول شماره ۳- اطلاعات مربوط به تحصیلات صاحبانظران و خبرگان دست اندرکار

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
کاردانی	۳	۲۰.۰
کارشناسی	۷	۴۶.۷
کارشناسی ارشد	۵	۳۳.۳
مجموع	۱۵	۱۰۰.۰

۳-۱-۲ اطلاعات کارآموزان

از مجموع ۵۴ نفر کارآموز مورد مطالعه، ۸۳.۳ درصد (معادل ۴۵ نفر) را زنان و ۱۶.۷ درصد (معادل ۹ نفر) را مردان به خود اختصاص داده اند. (جدول شماره ۴). همچنین، تحصیلات این افراد بیشتر دیپلم و زیر دیپلم و سپس کاردانی و کارشناسی بوده است (جدول شماره ۵). و بیشترین بازه سنی این افراد بین ۱۰ تا ۲۰ سال با ۷۲.۲ درصدی باشد (جدول شماره ۶).

جدول شماره ۴- اطلاعات مربوط به جنسیت کارآموزان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۴۵	۸۳.۳
مرد	۹	۱۶.۷
مجموع	۵۴	۱۰۰.۰

جدول شماره ۵- اطلاعات مربوط به تحصیلات کارآموزان

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
زیر دیپلم	۹	۱۶.۷
دیپلم	۴۱	۷۵.۵
کاردانی	۳	۵.۵
کارشناسی	۱	۱.۹
مجموع	۵۴	۱۰۰.۰

جدول شماره ۶- اطلاعات مربوط به سن کارآموزان

سن	فراوانی	درصد فراوانی
۱۰-۲۰ سال	۳۹	۷۲.۲
۲۱-۳۰ سال	۴	۷.۴
۳۱-۴۰ سال	۱۱	۲۰.۴
مجموع	۵۴	۱۰۰.۰

۳-۲ پاسخگویی به فرضیه های پژوهشی

۲-۱- فرضیه اول- مهارت آموزی موجب کاهش آسیب های اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

در پاسخگویی به این فرضیه پژوهشی از تعداد ۱۵ صاحب نظر در زمینه آسیبهای اجتماعی اطلاعات جمع آوری شد که میانگین نظرات ۴ و بیشتر از میانگین فرضی ۲/۵ می باشد. به طوریکه طبق جدول شماره ۶ با توجه به نتایج آزمون T مقدار آن ۵/۸۰۹ با مقدار $sig=0.000$ به دست آمده، که نشان دهنده تایید فرضیه پژوهشی و رد فرضیه صفر می باشد. یعنی مهارت آموزی موجب کاهش آسیب های اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری شده است.

جدول شماره ۷- آزمون T جهت مقایسه میانگین نمونه با عدد مبنا(۲/۵) از دید صاحب نظران

تفاوت میانگین از مبنا	میانگین نمونه	سطح معناداری	درجه آزادی	T	تعداد صاحب نظران
۱.۵	۴	۰.۰۰۰	۱۴	۵.۸۰۹	۱۵

همچنین نظر کارآموزان در این زمینه اخذ شد که میانگین ۳/۷۰ و مقدار تی=۶.۵۳۰ با $sig=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر کارآموزان نیز مهارت آموزی موجب کاهش آسیب های اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۸- آزمون T جهت مقایسه میانگین نمونه با عدد مبنا(۲/۵) از دید کارآموزان

تفاوت میانگین از مبنا	میانگین نمونه	سطح معناداری	درجه آزادی	T	تعداد کارآموزان
۱.۲۰	۳.۷۰	۰.۰۰۰	۵۳	۶.۵۳۰	۵۴

۲-۲- فرضیه دوم- مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت شغلی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود. طبق یافته های جدول زیر مقدار تی= ۸/۲۷۱ با $sig=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر صاحب نظران مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت شغلی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۹- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت شغلی از دید صاحب نظران

تفاوت میانگین از مبنا	میانگین نمونه	سطح معناداری	درجه آزادی	T	تعداد صاحب نظران
۱.۳۶	۳.۸۶	۰.۰۰۰	۱۴	۸.۲۷۱	۱۵

مقدار تی=۱۵/۶۰۷ با $sig=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر کارآموزان نیز مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت شغلی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۰- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت شغلی از دید کارآموزان

تفاوت میانگین از مبنا	میانگین نمونه	سطح معناداری	درجه آزادی	T	تعداد کارآموزان
۱.۳۸	۳.۸۸	۰.۰۰۰	۵۳	۱۵.۶۰۷	۵۴

۲-۳- فرضیه سوم- مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت سلامت روانی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

طبق یافته های جدول زیر مقدار تی= ۹/۹۲۱ با $sig=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر صاحب نظران مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت سلامت روانی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۱- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت سلامت روانی از دید صاحبانظران

تعداد صاحبانظران	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۱۵	۹.۹۲۱	۱۴	۰.۰۰۰	۳.۹۷	۱.۴۷

مقدار تی=۷/۲۱۶ با $\text{Sig}=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر کارآموزان نیز مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت سلامت روانی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۲- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت سلامت روانی از دید کارآموزان

تعداد کارآموزان	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۵۴	۷.۲۱۶	۵۳	۰.۰۰۰	۴.۰۶	۱.۵۶

۲-۴ فرضیه چهارم- مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط فردی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

طبق یافته های جدول زیر مقدار تی=۱۰/۲۶۵ با $\text{Sig}=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر صاحبانظران مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط فردی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهریمی شود.

جدول شماره ۱۳- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت روابط فردی از دید صاحبانظران

تعداد صاحبانظران	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۱۵	۱۰.۲۶۵	۱۴	۰.۰۰۰	۳.۹۹	۱.۴۹

مقدار تی=۱۶/۵۳۸ با $\text{Sig}=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر کارآموزان نیز مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط فردی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۴- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت روابط فردی از دید کارآموزان

تعداد کارآموزان	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۵۴	۱۶.۵۳۸	۵۳	۰.۰۰۰	۴.۰۶	۱.۵۶

۲-۵ فرضیه پنجم- مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط اجتماعی مهارت آموختگان در نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

طبق یافته های جدول زیر مقدار تی=۹/۶۸۹ با $\text{Sig}=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر صاحبانظران مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۵- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت روابط اجتماعی از دید صاحبانظران

تعداد صاحبانظران	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۱۵	۹.۶۸۹	۱۴	۰.۰۰۰	۳.۸۶	۱.۳۶

مقدار تی=۱۳/۷۶۶ با $\text{Sig}=0.000$ نشان دهنده این است که از نظر کارآموزان نیز مهارت آموزی موجب بهبود وضعیت روابط اجتماعی در بین مهارت آموختگان نقاط حاشیه نشین شهری می شود.

جدول شماره ۱۶- آزمون T جهت مقایسه میانگین وضعیت روابط اجتماعی از دید کارآموزان

تعداد کارآموزان	T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین نمونه	تفاوت میانگین از مبنا
۵۴	۱۳.۷۶۶	۵۳	۰.۰۰۰	۳.۹۳	۱.۴۳

۴- بحث و نتیجه گیری

با توجه به اینکه خانواده و محیط زندگی از جمله ارکان اصلی زندگی و تشکیل شخصیت هر فرد می باشد، گاه بنا به دلایلی افراد از داشتن چنین نعمت هایی محروم شده و به انواع آسیبهای روحی، روانی و اجتماعی دچار می شوند، که نهایتاً ممکن است در برخی از این افراد موجب آسیب رساندن به خود و یا اجتماع شود. در این میان سازمان هایی عهده دار مهارت آموزی به این افراد شده و سعی در ایجاد شرایطی می کنند که این افراد آسیب دیده و آسیب پذیر که عموماً در نقاط ضعیف شهری یا روستایی سکونت دارند با آموزش های مهارتی آشنا شده و در زندگی فردی و اجتماعی خود این آموزه ها را به کار بسته و موجب کاهش اثرات سوء این نوع بافتهای شهری در جامعه گردند، چرا که اغلب پژوهشگران بر نقش خرده فرهنگ های حاشیه ها (زاعغه نشینی ها...) در فرهنگ پذیر کردن افراد تازه وارد تاکید کرده اند. به ویژه مهاجران روستایی در بدو ورود به شهر ابتدا جذب چنین گروه های ثانویه ای شده و سپس به واسطه آن ها با فضای اجتماعی شهر ارتباط می یابند. (فرح نیا و رضاپور، ۱۳۸۸)

لذا نتایج این تحقیق موثر بودن اثر آموزشهای مهارتی را در کاهش آسیبهای اجتماعی و بهبود وضعیت شغلی، سلامت روانی، روابط فردی و اجتماعی افراد آسیب دیده، هم از نظر صاحب نظران دخیل در امر کاهش آسیبهای اجتماعی و هم کارآموزان آسیب دیده بافتهای محدوده بازآفرینی شهری نشان می دهد. نتایج این تحقیق همراستا با نتایج پژوهش فتحی و همکاران (۱۳۸۹) در رابطه با نقش مداخلات اجتماعی انجمن های محلی به عنوان یک نهاد غیر رسمی در کاهش آسیب های اجتماعی می باشد، چرا که آموزشهای فنی و حرفه ای نیز به صورت یک نهاد غیر رسمی اما آموزشی می تواند نقش تاثیر گذاری در این خصوص داشته باشد.

همچنین در پژوهش قویدل و کریمی (۱۳۹۲)، مجدداً عوامل زمینه ای مورد تاکید واقع شده اند به طوریکه مهمترین عامل در بازتوانی افراد را داشتن مهارتهای حمایت شده دانسته و پرداختهای پولی مثل وام و کمکهای بلاعوض اثری روی بازتوانی افراد نداشته و می توان گفت که تسهیلات مالی مهمتر از آموزش نیست.

۵-ارائه پیشنهادات

طبق نتایج بدست آمده از این تحقیق، از آنجا که هدف اصلی برنامه مهارت آموزی ارتقاء وضعیت شغلی و افزایش دانش فنی و همچنین ارتقای سلامت روانی در افراد جامعه و بالخصوص افراد آسیب دیده و آسیب پذیر اجتماعی محدوده بازآفرینی شهری می باشد، مجهز کردن این افراد به انواع این گونه مهارتها، جلوی بسیاری از نابسامانی های اجتماعی را گرفته و درفرد احساس مهم بودن، افزایش انگیزه کاری، مسؤلیت پذیری فردی و اجتماعی، رسیدن به خودکفایی مالی، استفاده بهینه از اوقات فراغت، بهبود تعاملات اجتماعی، درک واقع بینانه از زندگی، آمادگی بیشتر جهت ورود به عرصه اشتغال، افزایش اطلاعات شغلی و مهارتی، افزایش امید به زندگی، عزت نفس و ... را دربر می گیرد. جامعه ای که به توسعه پایدار و همه جانبه می اندیشد (جامعه سالم)، باید زیر ساخت های توسعه و تأمین حقوق شهروندی را در دستور کار اولویت دار خود قرار دهد. در چنین جامعه ای حقوق شهروندان، امنیت عمومی، جانی، مالی، احساس امنیت (ارتقای شاخص امنیت روانی) مورد توجه و احترام پایه ای قرار میگیرند. برقراری چنین وضعیتی، عزم، اهتمام و اراده دولت و مردم را بسیار طلب می کند. دولت از طریق فراهم سازی زیر ساخت های محوری در برقراری نظم و امنیت، تدوین راهبردها و طرح های امنیتی، اجرا و ارزیابی این طرح

ها، و مردم نیز با مشارکت فعال و مؤثر خود می‌توانند به مدیریت بهینه نظم و امنیت و افزایش میزان احساس امنیت، کمک شایانی نمایند. لذا توجه جدی تر مسئولین در سازمانهای آموزشی و بلاخص سازمان آموزش فنی و حرفه ای در این زمینه از جمله ضروریات مطرح شده در آینده می باشد. همچنین ارائه آموزشهای کاربردی و زود بازده بایستی در اولویت نخست چنین محدوده هایی قرار گیرد و حتی سازمان با همکاری مراکز بخش خصوصی می تواند با در نظر گرفتن تسهیلاتی ویژه در محدوده های بازآفرینی شهری به گسترش آموزشهای بیشتر در این محدوده ها اقدام نماید و متعاقباً حمایتهای مالی و معنوی و همکاری سایر ارگانهای دخیل در زمینه آسیبهای اجتماعی می تواند به تسریع این امر کمک نماید.

منابع

۱. احمدی، محمد. (۱۳۸۰). بررسی اثربخشی آموزش های حل مساله بر برخی از ویژگی های شخصیتی نوجوانان تحت پوشش مراکز شبانه روزی استان تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
۲. پولادی، محمدعلی . شلویری، گلرخ . ۱۳۸۱ بررسی عوامل ارتکاب جرم در زنان زندانی، خلاصه مقالات اولین همایش ملی آسیبهای اجتماعی ایران. ص ۱۲۱.
۳. دعایی، حبیب الله. (۱۳۷۴). "مدیریت منابع انسانی (نگرش کاربردی)" مشهد: حبیب الله دعایی. ص ۶۲.
۴. ستوده، هدایت الله. (۱۳۷۸). آسیب شناسی اجتماعی. تهران: آوای نور.
۵. سخاوت، جعفر (۱۳۸۱). عوامل ساختاری اعتیاد و مبانی استراتژیک مبارزه با مواد مخدر. مجموعه مقالات اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران. جلد اول.
۶. عبداللهی، محمد (۱۳۸۱). آسیب های اجتماعی و روند تحول آن در ایران، مجموعه مقالات اولین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران، خرداد ماه ۱۳۸۱، جلد اول.
۷. کاظمی، سیدعباس. (۱۳۷۵). " طراحی الگوی اثربخشی سازمانی با تأکید بر معیارهای فرهنگ سازمانی." دانشگاه تربیت مدرس.
۸. فتحی، سروش. زارع، زهرا و عمار، یاسر. (۱۳۸۹). مدیریت شهری و نقش مداخلات اجتماعی انجمن های محلی در کاهش آسیب های اجتماعی شهری. فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال دوم، شماره ۲.
۹. فرح نیا، رحیم. رضاپور، آرش. (۱۳۸۸). بازنمایی شهر از دیدگاه انسان شناختی در میدان ادبی ایران در آثار غلامحسین ساعدی در دهه های ۱۳۴۰ و ۱۳۵۰. نامه علوم اجتماعی، ۱۷(۳۶). صص ۵۷-۸۵.
۱۰. فکوهی، ناصر. (۱۳۸۳). انسان شناسی شهری، تهران: نشر نی، چاپ دوم. صص ۸۷-۸۸.
۱۱. قویدل، صالح و کریمی، فرشته. (۱۳۹۲). ارزیابی عوامل اقتصادی مؤثر بر بازتوانی افراد تحت پوشش بهزیستی (مورد استان گلستان). فصلنامه علوم اقتصادی، سال هفتم، شماره بیست و سوم.
۱۲. محسنی، رضاعلی. (۱۳۸۸). تحلیل جامعه شناختی امنیت اجتماعی و نقش آن در کاهش جرم و آسیب های اجتماعی. فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره چهارم، سال دوم.

۱. Zumbo, D. B., Gadermann, A. M., and Zeisser, C. (۲۰۰۷). Ordinal versions of coefficient alpha and theta for Likert rating scales. *Journal of modern applied statistical methods*, ۲۹-۲۱.